

РЕЦЕНЗИЯ

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Тая Петрова Парушева

УНСС – София, катедра „Икономика на туризма”

Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”

Професионално направление 3.8. „Икономика”

Научна специалност „Икономика и управление (глобализация в туризма)”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 4.4. „Науки за земята”, научна специалност „География на рекреацията и туризма”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на Научно жури, съгласно Заповед № РД 38-3 / 05.01.2017 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Автор на дисертационния труд: Хилда Тодорова Пешева – редовен докторант в катедра „География на туризма” към Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

Тема на дисертационния труд: „Българският туризъм в условията на циклично развитие. Сравнително изследване на хотелиерския сектор в общините Тетевен и Троян”

Научен ръководител: проф. д-р Галина Рашкова

2. Данни за докторанта

Хилда Пешева завършва СУ „Св. Климент Охридски” през 1997 г. и придобива професионална квалификация Географ, специалист по териториална организация на отдиха и туризма, учител по география в ОКС „Магистър”. От 1997 г. до момента работи като учител в СУ „Г. Бенковски” – Тетевен. В периода 1998 –

2000 г. е работила като администратор в семеен хотел в Рибарица. Владее френски, английски и руски език.

В периода 2013 – 2016 г. е редовен докторант в катедра „География на туризма” към Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра „География на туризма” на 03.10.2016 г.

Открита е процедура за защита пред Научно жури, в съответствие с Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на докторант Хилда Тодорова Пешева и авторефератът, са резултат от самостоятелно научно изследване. Аргументирано и убедително са открити **актуалността и значимостта** на изследваната проблематика. Световният туристически бизнес, в т.ч. и туристическата индустрия в България, се развиват в сложна международна обстановка. Това налага собствениците и мениджърите на туристическите предприятия, да анализират влиянието на постоянно променящите се условия при разработването на своите стратегии. Непрекъснатият финансов мониторинг и прилагането на антикризисни програми, дават възможност за прогнозиране и минимизиране на неблагоприятните последици за туристическите предприятия в условията на несигурност и цикличност.

Правилно са разграничени **обектът** на изследване – „12 туристически предприятия от хотелиерския сектор в общините Троян и Тетевен” и **предметът** на изследване – „ресурсите и финансово-икономическите показатели за дейността на туристическите предприятия от хотелиерския сектор в общините Троян и Тетевен в условията на циклично развитие на икономиката”.

Основната цел е ясно и точно дефинирана: „да се изследват външните и вътрешните фактори, които влияят върху динамиката на икономическата активност на избраните туристически предприятия и да се представи модел за сравнителен анализ на тяхната производствено-търговска дейност”. Постигането на целта е осъществено, чрез решаването на **4 конкретни изследователски задачи**.

Подходящо е формулирана **изследователската теза**: „независимо от различната динамика и присъщия специфичен начин на развитие на всеки конкретен стопански субект, предприятията в сферата на туризма се развиват циклично, съобразно фазите на общия икономически цикъл на страната”. **Изследователският инструментариум** включва различни **методи и подходи**. Използвани са системният подход, емпирични методи, дедуктивен метод, методите анализ и синтез, математико-статистически методи, дескриптивни методи, икономически методи. Очертани са трудностите и ограниченията в разработката. Посочени са източниците на информационно осигуряване.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е в **обем** от 178 страници. В основния текст са илюстрирани 53 таблици и 120 фигури. **Структурата** на дисертационния труд е издържана в духа на добре обоснована логика, последователност и връзка между третираните проблеми. Състои се от увод (7 стр.), изложение в четири глави (159 стр.), заключение (4 стр.), приложения (1020 стр.) и списък на използваната литература (6 стр.). **Библиографският апарат** включва 166 заглавия, от които 96 на кирилица, 24 на латиница, 14 нормативни документа и 32 специализирани интернет сайта.

Докторант Хилда Пешева показва **добро познаване** на идеите и концепциите на известни автори по изследваните проблеми, и успешно ги интерпретира. Литературните източници са ползвани **добросъвестно и коректно**.

Стилът на дисертационния труд е стегнат и точен. Текстът е написан на **научен език**. **Съдържанието на дисертационния труд** свидетелства, че докторант Хилда Пешева е реализирала **задълбочено научно изследване** и много добро **практическо доказателство** на авторовите цел и задачи.

В **увода** е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е необходимостта от анализиране на българския туризъм в условията на циклично развитие и изследване на хотелиерския сектор в общините Троян и Тетевен.

В **първа глава** на дисертационния труд **„Състояние на туризма в условията на циклично развитие”**, са представени теоретичните аспекти на изследването. Разгледани са туризмът и цикличното развитие на икономиката.

Във **втора глава** на дисертационния труд **„Условия и фактори за развитие на туризма в общините Троян и Тетевен”**, вниманието е фокусирано върху туристико-географското положение, транспортната достъпност и рекреационно-туристическите ресурси. Специално място е отделено на населението като фактор, административно-териториалното устройство и стопанството на двете общини.

В **трета глава** на дисертационния труд **„Характеристика на туризма в общините Троян и Тетевен”**, изследователският интерес е насочен към историческото развитие на туризма в общините Троян и Тетевен. Открити са тенденциите в съвременното развитие на туризма в изследваните общини. Представени са етапите на жизнения цикъл на основните туристически дестинации в общините Троян и Тетевен за изследвания период.

В **четвърта глава** на дисертационния труд **„Анализ и оценка на финансовото състояние на избрани туристически предприятия. Практически аспекти на изследването”**, е представен модел за изследване финансовото състояние на 12 избрани места за настаняване от клас А и клас Б. Извършен е задълбочен финансов анализ на производствено-търговската дейност на избраните стопански субекти. В резултат на използвания модел за финансов анализ на 12-те туристически предприятия, са направени конкретни обобщения и изводи.

В **заключението** са обобщени основните анализи и изводи относно неравномерното циклично развитие на бизнеса в туристическия сектор. Аргументирана е необходимостта от адекватни управленски мерки за преодоляване на редица кризисни състояния и стабилизиране на туристическия бранш.

Откритите научни и научно-приложни резултати дават основание за извода, че целта на дисертационния труд е **постигната**, а изследователските задачи са **изпълнени**. Изследователската теза е **доказана**.

По структура и съдържание, дисертационният труд съответства на изискванията в Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

4.1. Оценка на автореферата на дисертационния труд

Авторефератът е в обем от 39 страници. Той коректно кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид изследваните проблеми. Съставен е от 4 части, които включват: 1). обща характеристика на дисертационния труд; 2). структура и съдържание на дисертационния труд; 3). справка за приносите в дисертационния труд; 4). списък на публикациите по дисертационния труд. Съдържа декларация за оригиналност, потвърждаваща авторския продукт на дисертационния труд и коректното използване на публикациите на българските и чуждестранните автори.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Докторант Хилда Пешева **правилно е формулирала приносите** в дисертационния труд. Представената справка за приносите оценяваме като коректна и реално отразяваща постигнатите резултати.

По наше мнение, в дисертационния труд ясно се открояват следните **научни и научно-приложни приноси**:

първо – обобщени са основни теории и теоретични школи за същността, класификацията и причините за цикличното развитие на икономиката, в т.ч. и на туризма;

второ – извършени са задълбочен анализ и оценка на условията и факторите за развитието на туризма и състоянието на туристическата дейност през последните 10 години в общините Троян и Тетевен;

трето – определени са етапите на жизнения цикъл на основните туристически дестинации в двете общини за изследвания период;

четвърто – представено е емпирично изследване на финансовото състояние на 12 избрани туристически предприятия, на основата на финансово-счетоводните им показатели за период от 7 години;

пето – приложен е адаптиран модел за финансовия анализ на посочените туристически предприятия в общините Троян и Тетевен.

6. Публикации и участие в научни форуми

Докторант Хилда Пешева има **3 научни публикации**, пряко свързани с темата на дисертационния труд – **2 статии** и **1 научен доклад**. Едната статия е публикувана в научно списание „Инфраструктура и комуникации” на факултет „Икономика на инфраструктурата” при УНСС – София. Втората статия е под печат в Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“, ГГФ, Книга 2 – „География”. Докладът е под печат от участие в научно-приложна конференция „Нови инструменти за балансирано развитие на планините”.

Публикациите на докторант Хилда Пешева осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред академичната общност и заинтересованите среди от туристическия бизнес. *Научната продукция, посветена на третираната проблематика отговаря на препоръчителните критерии на ГГФ за необходими публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор”.*

7. Критични бележки и препоръки

Дисертацията на Хилда Пешева е сериозен опит за изследване на българския туризъм в условията на циклично развитие. Всеки първи труд в определена научна област съдържа пропуски. В тази връзка, могат да бъдат направени някои бележки и препоръки към автора, които биха подобрили общото представяне на разработката.

1. Трудът би спечелил, ако обемът на приложенията 1020 стр. беше съкратен, за сметка на по-обстоятелственото разглеждане на някои въпроси, свързани с характеристиката на туризма в общините Троян и Тетевен в трета глава.

2. Под таблиците и фигурите в автореферата не е посочен източник. Не става ясно, дали данните са по изчисления и систематизация на автора.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на изследването и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд, като самостоятелно изследване с безспорни научно-приложни приноси.

8. Въпроси към докторанта

Изследваната проблематика поражда следните въпроси:

1. По данни на Министерството на туризма през 2016 г. в България има ръст на чуждестранните туристи. Как ще коментирате тези данни в контекста на Вашето изследване?

2. На кои фактори се дължи промяната в жизнения цикъл на развитие на отделните дестинации в общините Троян и Тетевен?

6. Заключение

С убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема: „Българският туризъм в условията на циклично развитие. Сравнително изследване на хотелиерския сектор в общините Тетевен и Троян”. Потвърждавам, че той **съответства** на изискванията на ЗРАС в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

Дисертационният труд е **научноприложно решение** на реален практически проблем с обществена значимост. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания в областта на туризма и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат решение „ЗА” присъждането на **образователната и научна степен „доктор”**, по професионално направление **4.4. „Науки за земята”**, научна специалност **„География на рекреацията и туризма”** на **ХИЛДА ТОДОРОВА ПЕШЕВА** – редовен докторант в катедра „География на туризма” към Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

София,
14.02.2017 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Таня Парушева)